

Aan de slag met de kijkwijzer differentiatie

Inhoud

1	Introductie	2
2	Waarom differentiatie?	2
3	Doelen van de kijkwijzer	2
4	Vijf manieren om met de kijkwijzer aan de slag te gaan	3
4.1	Verkennen van kijkwijzer in team	3
4.2	Differentiatie in de eigen lespraktijk (individueel)	3
4.3	Casusbespreking in team	4
4.4	Brainstormen en creatieve sessie in team	4
4.5	Inspiratie-carrousel	4
5	Evaluatie en delen van ervaringen.....	5
6	Inspiratie en bronnen	5

1 Introductie

Deze kijkwijzer ondersteunt je bij het reflecteren over hoe je differentiatie kan toepassen in de lespraktijk in de brede basiszorg. Hij inspireert jou, jouw team, vakgroep of klassenraad om:

- alle leerlingen maximale kansen te geven om te leren en zich te ontwikkelen in klasgroepen met grote diversiteit;
- positief en planmatig om te gaan met verschillen.

Deze inspirerende kijkwijzer moedigt creatieve benaderingen aan om doordacht en haalbaar te differentiëren. Het doel is om een traject te doorlopen en een cultuur van samenwerking en innovatie binnen jouw team, vakgroep of klassenraad rond dit thema te bevorderen. Je versterkt jouw didactiek en klasmanagement met blijvend effect tot op de klasvloer.

2 Waarom differentiatie?

Om optimale leeransen te bieden is differentiëren van belang in alle leerlingengroepen. Leerlingen voor wie een leerplan is bestemd, behoren immers wel tot dezelfde doelgroep, maar bevinden zich niet noodzakelijk in dezelfde beginsituatie. Zij hebben een niet te onderschatten - maar soms sterk verschillende - bagage mee vanuit de onderliggende graad, de thuissituatie en vormen van informeel leren. Het is belangrijk om zicht te krijgen op die aanwezige kennis en vaardigheden en vanuit dat gegeven, soms gedifferentieerd, verder te bouwen. Positief en planmatig omgaan met verschillen tussen leerlingen verhoogt de motivatie, het welbevinden en de leerwinst voor elke leerling.

De leerplannen bieden kansen om te differentiëren door te verdiepen en te verbreden, door de leeromgeving aan te passen en nodigen ook uit om te differentiëren in evaluatie.

3 Doelen van de kijkwijzer

Deze kijkwijzer kan leraren(teams)/vakgroepen helpen om te erkennen wat er al is en elkaar uit te dagen om een stapje verder te gaan door:

- inzicht te krijgen in hoe je positief, proactief en planmatig kunt werken om met verschillen binnen de klas om te gaan;
- in je lesopbouw te vertrekken vanuit een focus waarbij de verschillende leer- en ontwikkelingsbehoeften en mogelijkheden van leerlingen centraal staan en deze benut worden;
- bewust didactische keuzes te maken, die voor jou haalbaar zijn en die een positief effect hebben op het leren van alle leerlingen;
- elkaar te inspireren door nieuwe benaderingen en lesideeën te verkennen en goede voorbeelden te delen;
- te reflecteren op de leereffecten van jouw keuzes en bij te sturen waar nodig.

4 Vijf manieren om met de kijkwijzer aan de slag te gaan

Hier zijn vijf mogelijke scenario's om de kijkwijzer toe te passen. Je kunt ook je eigen scenario's creëren.

4.1 Verkennen van kijkwijzer in team

Voorkennis activeren (zonder kijkwijzer) individueel of in kleine groep

- Welke verschillen zie je tussen leerlingen?
- Met welke verschillen ga je al aan de slag in je les?
- Noteer kort je antwoorden.
- Wissel uit.

Verkennen van de voorzijde van de kijkwijzer individueel of in kleine groep

- **POSITIEF**
  - Wat betekent 'vertrekken vanuit een positieve overtuiging van leren en onderwijzen voor jou'?
  - Wat betekent 'bouwen aan een veilig klasklimaat' voor jou?
- **PLANMATIG**
  - Neem de 4 stappen door.
  - In welke mate pas je deze stappen al toe?
  - Pas je deze cyclisch toe?
- **VERSCHILLEN**
  - Vergelijk de verschillen tussen je antwoorden met het lijstje op de kijkwijzer.
  - Waar zie je nog kansen om verschillen te benutten?
  - Zie je nog kansen om de verschillen waar je al mee aan de slag gaat beter te benutten?

Verkennen van de achterzijde individueel of in kleine groep

De achterzijde van de kijkwijzer biedt drie rubrieken van keuzemogelijkheden om te differentiëren.

- Met welke keuzemogelijkheden ging je al aan de slag in jouw lessen?
- Wat heeft gewerkt?
- Waar zie je nog kansen?
- Bekijk of de keuzes die je maakte, passen bij de specifieke behoeften en context van jouw klas (van leerlingenprofiel naar klasprofiel) of vakgebied (vanuit je leerplan).
- Bij welke keuzes heb je nog vragen?

Plenair delen

Delen van inzichten, bedenkingen en vragen met het hele team

- Welke keuzes maakte je al die werkten?
- Welke mogelijke keuzes hebben jou het meest geïnspireerd om verder te differentiëren?
- Met welke vragen of bedenkingen zit je nog?

4.2 Differentiatie in de eigen lespraktijk (individueel)

Doorloop de stappen op de voorzijde van de kijkwijzer.

Vertrek vanuit je leerplan.

- Selecteer een specifieke les waarin je tegemoet kan komen aan de nood aan differentiatie.
- Ga kijken naar het leerplan.
  - Wat zijn de leerplandoelen?
  - Welke wenken en keuzeleerplandoelen zijn er? Waar kunnen deze helpen?

Breng de verschillen in beeld.

- Zorg dat je een zo goed mogelijk beeld hebt van de noden, sterktes, interesses ... van de klas. Op de voorzijde van de kijkwijzer staan enkele bronnen waarmee je dit beeld in kaart kan brengen.

Benut de verschillen tussen je leerlingen.

- Basisprincipe: vertrek vanuit de individuele verschillen van je leerlingen en breng deze samen tot doordachte en haalbare acties die bijdragen tot de brede basiszorg van de hele klas. Houd hierbij rekening met de afspraken op de school, in de vakwerkgroep ...
- Raadpleeg de achterzijde van de kijkwijzer om keuzemogelijkheden te vinden die geschikt zijn om in je les toe te passen.

Stel een lesplan op en voer uit.

Neem hierin de geselecteerde keuzes op. Inspiratie bij het opstellen van je lesplan kan je vinden bij [lessen met effect](#).

Evalueer de les.

- Check het effect.
- Toets dit ook af bij je leerlingen.
- Borg wat goed is en stuur bij waar nodig.
- Ga eventueel terug naar een voorgaande stap.
- Deel je succes!

4.3 Casusbespreking in team

Vertrek van een les waarin je differentiatie hebt toegepast.

- Deel je ervaringen in je vakwerkgroep om te inspireren en input te vragen.
  - Wat liep al goed? Hoe kan ik de transfer maken naar andere lessen/klassen?
  - Wat liep minder goed? Waarom? Hoe kan ik dit bijsturen?
  - Hoe kan ik het anders aanpakken? Wat kan ik nog proberen?
- Laat je inspireren door de kijkwijzer en elkaar.
- Pas indien nodig je lessen aan op basis van de feedback.
- Bespreek regelmatig met het team de resultaten van de aanpassingen.

4.4 Brainstormen en creatieve sessie in team

Stel de volgende vragen:

- hoe kunnen we de aanknopingspunten aan de achterzijde van de kijkwijzer toepassen in onze lessen?
- welke specifieke uitdagingen ervaren we?
- welke doordachte en haalbare keuzes kunnen we maken om aan deze uitdagingen tegemoet te komen?
- welke aanpassingen zijn nodig om deze ideeën te laten werken voor onze leerlingen/klassen?
- welke concrete stappen zetten we om deze keuzes in de praktijk te brengen?

4.5 Inspiratie-carrousel

Leraren geven met kleine stickers aan welke drie vormen van differentiatie ze in hun praktijk al met succes hebben toegepast.

In duo vergelijken leraren welke vormen zij hebben aangestipt.

Elke leraar geeft uitleg bij een vorm die de andere leraar niet heeft aangestipt.

Vorm nieuwe duo's en herhaal de stappen.

5 Evaluatie en delen van ervaringen

Welk scenario er ook gevolgd wordt, evalueer steeds of de genomen acties tot het gewenste effect hebben geleid.

- Plan follow-upvergaderingen om de voortgang te bespreken en eventuele obstakels te overwinnen.
- Evalueer periodiek de effectiviteit van de genomen maatregelen en pas het actieplan indien nodig aan.
- Blijf de kijkwijzer gebruiken als een hulpmiddel voor voortdurende ondersteuning van gesprekken en inspiratie.
- Deel je succes!

6 Inspiratie en bronnen

- [Diversiteit](#)
- [Differentiëren in het basisonderwijs](#)
- [Effectieve didactiek: lessen met effect](#)
- [Evaluatie in het secundair onderwijs](#)
- [Gelijke onderwijskansen](#)
- [Leerfiches](#): leren, hoe doe je dat? Op school, thuis en op de werkplek
- [Redelijke aanpassingen](#) in de les
- [Vademecum](#): goed onderwijs, diversiteit, continuüm van zorg, verbindend schoolklimaat
- Castelein, E., Coens, J., De Witte, K., Houben, A., Lauwers, W., Segers, J., Van den Branden, K. (2016). Binnenklasdifferentiatie. Een beroepshouding, geen recept. Praktijkids voor leraren, student-leraren en lerarenopleiders. Leuven/Den Haag: Acco.
- Coppieters, J. (2019). Effectieve feedback in het onderwijs. Acco.
- Coubergs, C., Struyven, K., Engels, N., Cools, W., & De Martelaer, K. (2013). Binnenklasdifferentiatie. Leerkansen voor alle leerlingen. Leuven/Den Haag: Acco.
- Goemans, A., Steegen, A., 2015. Differentiatie in de lessen Aardrijkskunde: een haalbare kaart! Technieken en methoden. Acco.
- Struyven, K., Coubergs, C., Gheysens, E., & Engels, N. (2015). Ieders leer-kracht: binnenklasdifferentiatie in de praktijk. Acco